

II.

Miloš Forman

KAPELA TO VYHRÁLA

(pracovní název)

Protifašistická hudební komedie na motivy z povídky J. Škvoreckého
„Eine kleine Jazzmusik“

Literární scénář

III. verze

Duben 1962

Filmové studio Barrandov

Tvůrčí skupina Jiří Šebor – Vladimír Bor

O b r a z 3 1 .

Les

Exteriér

Teď leží oba kluci na zádech u lesa, mezi nimi je rozložený gramofon, ze kterého se linou tóny Ježkova blues.

prohodil melancholicky Pepík.

Pepík:

Originál se na nás vykašlala!

Jarda:

Kdo ví. Třeba ji farář drží pod zámkem.

Pepík:

Jo, pod zámkem! Ta to na nás píchla.

Jarda:

To je fakt. Na ženský není spoleh. –
(po chvílce) – A Thomas je pěkná svině.

Pepík:

Člověče, ještě, že zbejvá ta muzika.

Jarda:

To je teda fakt!

Dole pod kopcem se rýsují střechy protektorátního městečka a podvečerním šerem se na něj snáší melodie Ježkova blues „Život je jen náhoda“. Gramofon kolísá a hraje falešně, ale klukům to nevadí a to falešné blues jim zní jako rajská hudba.

Z a t m í t

O b r a z 3 2 .

Tovární dvůr

Exteriér

Je časně, sychravé ráno, těsně po nástupu do práce.

Na dvoře továrny se koná celopodnikové slavnostní shromáždění. Před budovou kanceláří stojí na improvizovaném pódiu pan továrník s odznakem NSDAP v klopě.

Pod tribunkou stojí nejprve uniformovaní werkšucáci a za nimi hlouček českých dělníků. Pan továrník dokončuje svůj projev:

Továrník:

... ani my v zázemí nemůžeme zůstat stranou. Musíme vystupňovat svoje pracovní úsilí na konečné vítězství Vůdce a Říše...

Čeští dělníci, mezi kterými poznáváme i Jardu a Pepíka i dělníka Botičku, stojí klidně, nevzrušeně a na očích jim vidíme, že si myslí své.

Za oknem dřevěného přístavku kancelářských budov vidíme chudáka německého písaře, jak zapíná zesilovač a připravuje si gramofonovou desku.

Továrník stále mluví.

... Proto se naše vedení rozhodlo zvýšit pracovní dobu z dvanácti na čtrnáct hodin denně a určit dnem pracovního volna pouze každou čtvrtou neděli.

Je to náš dar chrabrým německým vojákům, kteří prodchnuti cele myšlenkou nové Evropy, bijí se na východní frontě s bolševickými hordami.

Vůdci a říšskému kancléři Sieg!

Werkšucáci:

Heil!!

Werkšucáci halasně vykřikují pozdrav, zatímco čeští dělníci netečně a otráveně přešlapují v sychravém ránu, poněvadž je chladno.

Továrník:

Sieg!

Werkšucáci:

Heil!

Továrník:

Sieg!

Werkšucáci:

Heil!!

Werkšucáci ponechávají paže zdvižené a zůstávají stát v pozoru. Jejich velitel dává rukou němé znamení do okna, za kterým je připraven písař. Silně krátkozrakýma očima za silnými brýlemi upozoroval znamení, pustil gramofon a zasadil jehlu.

Z ampliónů, umístěných na továrním dvoře, se slavnostně ozve první takt německé hymny, ale již druhý takt je o půl tónu níž a další ještě níž a melodie hymny rychle v žalostném glisandu klesá až zmlkne úplně.

Ledově chladné tváře nacistických mocipánů se obrátí k oknu a očima vztekle probodávají písaře, jemuž na čele vyrazil pot a on okamžitě znovu rozjízdí gramofon, rychle se snaží opět nasadit zvukovku, což několikrát ve zvuku silně škrtně, až se to konečně podaří a první takt německé hymny se opět slavnostně ozve. Ale gramofon je zřejmě namrzlý, neutáhne zvukovku a historie se opakuje.

V koutcích úst českých dělníků to neznatelně cuká, pohledy se pobaveně setkávají a někdo začal hlasitě smrkat.

Když kňourající gramofon hrozí opět zmlknutím, snaží se zbrklý a ztrémovaný písař zachránit situaci tím, že pomůže kotouči prstem. Má to za následek, že hymna chvíli kničí, chvíli huhlá, pak zase kničí... ale to se již k budově kanceláří rozběhli tři gestapáci, kteří patřili k hostům továrníka na dnešní slavnosti.

Písař vidí tyto tři gestapáky oknem a vidí ledové tváře Němců a ví, co to znamená. A pak přijde na jedinou možnost, jak celou situaci zachránit, nebo alespoň oddálit okamžik svého zatčení. Nechá gramofon gramofonem, přistoupí k mikrofonu, zapne ho a dříve, než se jej mohou chopit ruce gestapáků, počne svým třaslavým tenorkem hymnu zpívat.

Jeho hlas se nesměle nese z ampliónů na tovární dvůr a Němci, kteří cítí za svými zády ten tichý posměch českých dělníků, se jeden po druhém ke zpěvu připojují, takže za chvíli již není písářův zpěv vůbec slyšet, neboť jej přehlušuje řvaní werkšucáků, kteří zpívají svoji nacistickou hymnu. Ale gestapáci, kteří běželi pro písáře, neodcházejí. Stojí mlčky za písářovými zády, nespouštějí z něj oči a čekají. Písář to koutkem svých očí nervózně pozoruje, hlas se mu počíná třást a on zpomaluje rytmus zpěvu, což ovšem na dvoře není slyšet, takže když sbor werkšucáků hřímavě dozpívá hymnu, je písář se svým zpěvem teprve v polovině a jeho zoufalý, v tu chvíli téměř dojímavý hlásek, se nese továrním dvorem. Němci stojí a nechápavě zírají, zatím co čeští dělníci pochopili, že písář si zoufale prodlužuje poslední vteřiny svého života na svobodě a již se nesmějí, ale v jejich očích je opět nesmlouvavá nenávist k nelidskosti fašismu.

Poslední větou stala se nacistická hymna, zpívaná písářovým tenorkem, tou nejžalostnější písní.

V naprostém tichu dvora dokončil písář svůj zpěv, pak se v ampliónu ozval hluk, nějaké slovo, pak to škvrklo a amplióny zmlkly.

Werkšucáci:

Arbeiten! ... Arbeiten! ...

Probrali se vzápětí werkšucáci ze své strnulosti a již ženou české dělníky do práce.

O b r a z 33.

Tovární hala
Reál

Montážní pás, na kterém se dávají dohromady těžké letecké kulometry, se dal do pohybu.

Na jednom konci se na něj pokládá nic neříkající kostra a jak se pás sune kupředu, přibývá na kostře součástí, až na konci pásu sundávají dva dělníci hrozivou zbraň – těžký letecký kulomet.

Podél pásu prochází německý mistr v rajtkách a holinkách a vše pozoruje svýma čenichajícíma očima.

Když se zrovna německý mistr nedívá, vyhlédne dělník Botička z pootevřeného okna a kývne. Na dvoře stojí Pepík s Jardou nad károu. Oba kluci rovněž kývnou, chopí se káry a vytáhnou jedno kolo z ložiska.

Potom Jarda jde ke dveřím do haly, vejde dovnitř a přistoupí k německému mistrovi.

Jarda:

Herr majstr, bite, ajn augenblick heraus!

Německý mistr:

Was ist los?

Německý mistr vyjde s Jardou z haly. V několika vteřinách proběhne nyní přesně nacvičená akce. Jeden z dělníků běží ke strojovně a Botička se hrne k vratům. Tam přitiskne své oko na malý otvor, vyražený do železného plátu velikých vrat a zadívá se ven. Vzápětí mávne. Toto mávnutí předá jiný dělník dozadu do strojovny, kde cosi klapne,

zavrčí a zaharaší a pohyblivý výrobní pás se začne sunout pozpátku. A dělníci u pásu se stejným zaujetím, se stejnou pečlivostí jako prve, bez mrknutí okem rozebírají to, co před chvílí složili, takže kulomet, který dva dělníci na konci pásu vrátí na pás, se za chvíli pod zručnými rukama promění v nic neříkající kostru, která se octne zpátky na připravené hromadě.

A Botička stále stojí s okem na dírcce.

Venku se zatím rozvíjí podivná konverzace, mistr stojí nad károu, vedle níž leží odmontované kolo, a kluci předstírají, že se s ním nemohou dorozumět.

Jarda:

Wir abgetrennte disenda fahren nicht möglich. Wir abgetrente. Frštén?

Německý mistr: (německy)

Co to blábolíš?

Pepík: (rychle drmolí)

Abgetrennte, frštén. Weil wir auch das machen nicht können, wenn auch wollen aber wenn sie – wenn sie –

Německý mistr:

Hergott, sprich langsamer, du Intelligent.

Jarda:

Sie sind geschickt... helfen uns das Rad reparieren...

Německý mistr:

Könntest du das nicht gleich sagen? Na, diese Studenten. Nicht einmal ein Rad aufsetzen können sie!

Německý mistr se shýbne pro kolo, oba kluci úslužně podrží vozík. Mistr kolo

nasadí, ale vtom upadne druhé kolo.
Mistr zakleje:

Německý mistr:
Hergott nochamol!

Zatím v dílně úspěšně pokračuje akce.
Počet hotových kulometů se silně zmenšil, zato vzrostla hromada rozmontovaných součástek.

Mistr se venku pachtí s vozíkem. Zatlouká do čepu klín, až konečně je vozík pojízdný. Mistr si odplivne a řekne studentům:

Německý mistr:
So, das nächste mal macht euch das schon alleine. Ich hab' keine Zeit eure Arbeit für Sie machen. Und jetzt los! Arbeiten! Aber dali!

Dělníci v hale zatím pustili pás opět správným směrem, takže když německý mistr vkročil, všichni opět pracují.

Botička vstane a jde ven.

Wohin denn, Botytschka?

Botička:
Reterat. Schiessen.

Německý mistr: (rozesměje se)
Schiessen ist den Tschechen verboten.
Nur scheissen!

Botička:
Zum Befehl!

Botička vyjde z haly. Za rohem na něho čekají kluci.

Botička:
Dobrý, kluci, sehráli jste to prima, primissima.

ILUMINACE

Miloš Forman: Kapela to vyhrála

Jarda:

To je maličkost, pane Botička. Vod čeho se už od primy učíme německy, ne?

Pepík:

A pane Botička, přijdete se dnes večer podívat na ten náš koncert?

Botička:

Vy hrajete takovou tu vopičárnu, co? A říkáte tomu muzika.

Jarda:

... heleďte, my už dneska hrajem možná naposled... přidejte... dyk ste náš ještě nikdy neslyšel...

Botička:

Uvidíme!

Pepík:

Přijďte. Je to dnes večer u Beránků, v sále. V sedum...

Botička:

Uvidíme, kluci...

O b r a z 4 8 .

Ve vojenském skladišti

Reál

Vojenské skladiště je dosti prostorná, poloprázdná místnost, ve které se válí různé harampádí, jako prázdné bedny, barely, opotřebované cely atd.

Je zde naprostý klid.

Ted' se pomalu nadzvedlo víko sudu a ve škvíře se objevily Jardovy pátravé oči. Když Jarda vidí, že vzduch je čistý, víko se rychle odklopí a oba kluci, kteří se až do této chvíle krčili po krk ve studené vodě, vylezou, celí omrzlí, jektajíce zmodralými rty.

Jedinou jejich starostí je dostat se odtud, a to rychle. Zkouší vrata, jsou zamčena. Okna jsou vysoko, až u stropu a nadto jsou zamřížovaná silným drátěným pletivem.

V protější stěně jsou ještě jedny dveře. I ty jsou zamčeny. Zdá se, že kluci jsou v pasti.

Pojednou se za těmi zamčenými dveřmi počne ozývat stále sílící hluk hlasů, kroků, řvaní a zpěvu. Nad dveřmi je malé podlouhlé okénko. Opatrně vyleze Jarda na záda Pepíkovi a přiblíží se k okénku. Naskytne se mu zajímavý pohled. Vedlejší místnost jsou sprchy, do kterých z převlékárny na protější straně vbíhá jeden naháč za druhým, až je sprchárna nacvaknutá vojáky, kteří roztácejí kohoutky, horká voda začíná proudit ze všech sprch, místnost se plní párou, okénko se zamžívá a zevnitř se rozléhá sborový řev známé písně „Lily Marlen“.

A pojednou, jen tak tak, že Pepík stačil s Jardou uskočit, někdo zevnitř odemkl dveře vedoucí do skladiště a otevřel je dokořán, aby pára měla luft a nedusila koupající.

Jarda s Pepíkem se na sebe podívali a nemuseli si nic říkat. Pochopili, že je to jejich jediná možnost. Počali se svlékat ze svých promočených hadrů.

O b r a z 49.

Sprchy s převlékárnou
Reál

S rozkoší ráchájí se vojáci pod horkými sprchami, mydlí se, cákají vodu, navzájem si drhnou záda a sborově hulákají „Lily Marlen“.

A mezi ně vklouzli Jarda a Pepík. Ve své nahotě se od nich neliší, také zpívají z plných plic „Lily Marlen“ a příslušnou činností rukou předstírající, že se myjí. Přitom se nenápadně proplétají mezi těly ostatních ke dveřím do převlékárny. Již již se jim to málem podařilo, když pojednou se na Jardu otočil jeden z vojáků, vrazil mu do ruky mýdlo a kartáč a křikl, aby přehlušil zpěv:

Voják:

Kamarád, vydrbej mi záda.

V Jardovi se málem zastavilo srdce, ale přece jen srdnatě zesílil svůj zpěv známé písně, popadl mýdlo a kartáček, rychle si vojáka natočil zádoma k sobě a myje tak rychle a důkladně, že voják mručí rozkoší a nadšeně pobízí Jardu:

Přitlač!! ... No. Neboj se, jen přitlač...
jééé, to je vono!

Konečně. Voják poděkoval a Jarda se protlačil až k Pepíkovi, který mezitím v zoufalém strachu někde našel mýdlo a namydlič se tak důkladně, i obličej, že ho ani Jarda málem nepoznal.

Pepík se rychle spláchnul a oběma klukům se konečně podařilo vklouznout nepozorovaně do prázdné převlékárny, plné svlečeného prádla a uniforem.

Dveře, otevřené na dvůr, kterými spatřili modré nebe a ucítili proudit čerstvý

vzduch, jim dodaly další odvahy. V mžiku na sebe oblékli kompletní německé vojenské uniformy.

O b r a z 50.

Kasárenský dvůr
Exteriér

Na dvoře je poměrný klid. Jen tu a tam se trousí jednotliví vojáci, většinou spěchající za nějakým cílem.

Ze dveří převlékárny vyšli na dvůr rázným krokem Jarda a Pepík, oblečení perfektně do ukradených uniforem. Několika pohledy se za chůze orientovali a zamířili pevným vojenským krokem přes celý rozsáhlý dvůr přímo k bráně.

Chtěli suverénně projít, ale to se jim nepodařilo.

Strážný:
Halt!

Zastavil je strážný. Kluci zůstali stát jako přikovaní.

... Propustky.

Zavelel strážný velmi přísně.

První se vzpamatoval Jarda a sáhl nejistě do náprsní kapsy ukradené uniformy. Pepík, který jen stěží předstírá klid, opakuje poslušně každý Jardův pohyb.

Nahmatali náprsní tašky a vylovili je z kapes. Jarda počal v tašce, nadité všílíjakými papírky, listovat jakoby hledal propustku a – strašně zrudnul, neboť taška je nabita ušmudlanými, ohmata-

nými a odřenými obrázky polonahých modelek. Na rozdíl od Jardy, Pepík, když uzřel obsah tašky, nezrudnul, ale vyvalil oči překvapením. Taška je nabitá ušmudlanými a ohmatanými obrázky polonahých mužských krasavců vesměs germánského typu.

Strážný se nejprve zadíval přes rameno do tašky Jardovy a když uzřel obrázky polonahých ženštin, zatvářil se zcela netečně a mrknul do tašky, kterou prohrabuje Pepík. Když uzřel její obsah, oči mu zamrkaly příjemným vzrušením a on počal velmi ochotně pomáhat hledat Pepíkovi propustku. Když ji nenašli, pravil strážný překvapivě a něžně:

Strážný:

Zapomněli ste si je na baráku, co? Běžte si pro ně... ale dělejte, ať vypadnete.. Možná, že bude poplach.

Oba kluci ochotně přikývli, udělali čelem vzad a rázným krokem vykročili zpět směrem do dvora.

Zatím se nedvažují spolu promluvit a zamíří, aby nevzbudili podezření strážného, přes dvůr přímo k vlastnímu vchodu do kasárenské budovy. Po každých pěti krocích se Pepík otočí, aby zjistil, zdali je strážný ještě pozoruje. Strážný si ovšem Pepíkovo otáčení vykládá zcela jinak a vytrvale opětuje každý Pepíkův pohled věrným přikývnutím hlavou a úsměvem.

Pepíka začíná polévat studený pot a na Jardovy šeptané otázky:

Jarda:

Eště čumí?

ani neodpovídá. Není to ani potřeba. Jarda tuší, že je zle.

Když se již kluci blíží ke vchodu do budovy, vyjde z ní pojednou důstojník se dvěma velkými kufry v rukách a za ním cupitá okázale oblečená panička.

Důstojník:
Vy dva!!

ukáže důstojník na Pepíka s Jardou, aby se u něj zastavili.

Zastavili se, úplně bledí.

... Máte po službě?

optal se důstojník úsečně.

Jarda a Pepík:
Jawohl!

vykřikli oba kluci současně.

Důstojník:
Vemte ty kufry! Donesete je na nádraží.

Bez řečí bafli kluci každý jeden kufr, panička se zavěsila do svého důstojníka, který ji vzal rukou kolem pasu a celá čtveřice vykročila k bráně.

Když procházeli kolem strážného, strážný nejprve seknul pozdrav důstojníkovi a pak výmluvným gestem dal oběma „vojákům“ najevo upřímnou soustrast, že místo příjemné procházky musí tahat kufry nějakému důstojníkovi.

Když prošli bránou, chtěli to kluci zanačít tak, aby poručík s paničkou šli před nimi a oni vzadu. Byla to jediná možnost jak utéci. Ale ke svému zděšení se přepočítali. Důstojník je okamžitě zahnal dopředu a to proto, aby se mohl po cestě s tou svou občas políbit a nečuměli na to zezadu dva vojáci.

* * *

Na kasárenském dvoře stojí nastoupená
četa, která skončila koupel.

Velitel přijímá hlášení.

Velitel 1. čety:
První četa, stav plný.

Velitel 2. čety:
Druhá četa, stav plný.

Velitel 3. čety:
Třetí četa. Dva muži chybí. Jsou to Wolfgang Krausewitz a Anton Umlauf.

Velitel kasáren:
Was? Krausewitz und Umlauf??

Zařve velitel hrozným hlasem a vzápě-
tí se odněkud zezadu ozve slabě dvoj-
hlasné:

Dva hlasy:
Hier...

Všichni se podívají směrem, odkud ne-
smělý dvojhlas zazněl.

A tam před vchodem do sprch stojí v po-
zoru Krausewitz a Umlauf, jsou nazí, jen
kolem beder si přidržují jednou rukou
ručník a na hlavách mají helmu.

* * *

Poplachová siréna ječí, na dvůr vbíhají
ozbrojení vojáci a z garáží vyjíždějí mo-
tocykly a auto.